

Teološki se tečaj za svećenike u ovih šest godina, koliko se već održava, pokazao značajnim čimbenikom u našem crkvenom životu. On ima već svoju povijest, svoja iskustva, probleme i mogućnosti daljnega razvoja. Taj će razvoj, kako je često naglašeno, biti to bogatiji i adekvatniji našemu zajedničkom poslanju u ovom povijesnom trenutku što bude življia i odgovornija suradnja između organizatora i sudjelovatelja. Imajući to u vidu smatrajmo potrebnim, nakon što smo iznijeli predavanja i sekcijske referate, obavijestiti ukratko čitaoca i o tehničko-organizacionom liku Tečaja, razvojnim etapama i o svemu što njegov rad redovito prati.

HISTORIJAT TEČAJA

Historijat svećeničkih tečajeva započinje sa slijedećim dopisom zagrebačkoga nadbiskupa, Njegove Uzoritosti Franje kard. Šepera Rimokatoličkom bogoslovskom fakultetu u Zagrebu od 5. XI 1959:

»Već sam više puta pominjao na to da bi bilo potrebno omogućiti našem pastoralnom kleru da osvježi i upotpuni svoje teološko znanje. Teološka znanost napreduje, dolaze novi problemi, iznalaze se nova rješenja, Rim daje nove smjernice. Sve je to za velik dio klera nepoznаница, jer mu pastoralni rad ne daje vremena za studij. Osim tega je nova teološka literatura najvećem dijelu svećenika nepristupačna, bilo radi nemogućnosti da se nabavi, bilo radi nepoznavanja stranih jezika.

Stoga bi bilo od prijeke potrebe da se za vrijeme ljetnih mjeseci, ili u rujnu prije početka školske godine, svake godine održi neka vrst te-

čaja za svećenike kroz jednu sedmicu s nekoliko predavanja dnevno i diskusijom.

Da ta predavanja budu na dolješoj visini, držim da su najpozvaniji da ih drže profesori i nastavnici Bogoslovskog fakulteta... Siguran sam da bi takovi tečajevi bili od vrlo velike koristi za sve koji bi im prisustvovali.

Molim preč. Naslov da prijedlog danom prilikom prodiskutira. Stvar nije zasada žurna, pa se mogu sve okolnosti dobro promisliti. Kad se nešto konkretna zaključi, neka me Fakultet izvijesti.«

Fakultetsko je vijeće, prihvativši sugestiju, tijekom školske godine 1959/60. na svojim redovnim sjednicama raspravljalo o fizionomiji, tematskim okvirima i organizacionim pitanjima namjeravanih tečajeva za svećenike. Tematski je okvir trebao obuhvatiti niz načelnih teoloških pitanja i praktične probleme što ih pred svećenstvo donosi svakodnevna pastoralna praksa. Organizaciona su se pitanja odnosila poglavito na vrijeme i mjesto gdje bi se tečajevi mogli održavati.

Kao najprikladnije mjesto prihvaćeno je Nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište u Zagrebu (Kaptol 29), a kao najzgodnije vrijeme — mjesec veljača.

U dogovoru s Velikim kancelarom, zagrebačkim nadbiskupom, koначno su uglavljene ljeti 1960. teme, vrijeme i mjesto prvoga tečaja.

I TECAJ

Prvi se tečaj održao od 21. do 24. veljače 1961. u Nadbiskupskom bogoslovskom sjemeništu u Zagrebu sa slijedećim predavanjima:

21. II; 9—12 sati:

dr Franjo Šeper, nadbiskup: O Koncilu

dr Ivan Koželj: Značenje psihohanalize za dušobrižništvo

16—19 sati:

dr Janko Oberški: Sveti pismo o stvaranju čovjeka i enciklika »Humani generis« Pija XII

dr Bonaventura Duda: Psalterium meum, gaudium meum

22. II; 9—12 sati:

dr Stjepan Bakšić: Dogmatske zablude kod važnijih sekti koje se javljaju u hrvatskom narodu

dr Aleksandar Gahs: Prirodne religije

16—19 sati:

dr Maksimilijan Lah: Prikaz novozačjetne eshatologije s osvrtom na moderno sektaštvo

dr Tomislav Sagl: Liturgijsko-biblijsko, dogmatsko i duhovno-pastoralno tumačenje blagoslova krsne vode

23. II; 9—12 sati:

dr Jordan Kuničić: Teorija i praksa u pitanju bračnog onanizma

dr Đuro Gračanin: Kumranska otkrića

16—19 sati:

dr Josip Buturac: Kronika župe

dr Franjo Cvetan: Dušobražnički i crkveni propisi

24. II; 9—12 sati:

dr Stjepan Bakšić: Res et sacramentum kod pojedinih sakramenata

dr Janko Oberški: Važnost kumranih otkrića za tekstualnu kritiku

16—19 sati:

dr Ivan Škreblin: Vizuelnost i aktivitet djece u katehezi

M^o Albe Vidaković: Svećenik i Instrukcija S. C. R. o crkvenoj glazbi iz 1958. godine.

Neka su predavanja kasnije objavljena u BS.

Kasniji su tečajevi, njih 4 redom, obrađivali liturgijsku (i katehetsko-homiletsku) problematiku te via facti došli pod vodstvo ILOa. Posebnu su obradu ove problematike iziskivale tih godina i potrebe na-

stale u vezi sa saborskog obnovom sv. bogoslužja.

II TECAJ

Održao se u Zagrebu, u Nabiskupskom bogoslovskom sjemeništu, od 20. do 22. veljače 1962. Obrađivao je *Vodič za djelatno sudjelovanje vjernika u sv. misi* što su ga izdala Konferencije biskupa Jugoslavije godine 1960.

Prisustvovalo je 350—400 svećenika.

Radovi s Tečaja objavljeni su u zborniku: *Zajednička žrtva. Zbornik pastoralno-liturgijskog tečaja u Zagrebu 1962, I.* izd. Uredništvo »Službe Božje«, Makarska 1963.

III TECAJ

Održao se na istom mjestu, od 19. do 21. veljače 1963. Radio je o temi: *Teorija i praksa homiletsko-liturgijske problematike.*

Sudjelovalo je oko 600 svećenika.

Radovi su objavljeni u zborniku: *Božja riječ zajednici. Zbornik liturgijskog tečaja, II,* izd. DLO-Zagreb, Zagreb 1963.

IV TECAJ

Održao se Dječačkom sjemeništu u Zagrebu (Voćarska 106) od 18. do 20. veljače 1964. Obrađivao je saborskiju konstituciju o sv. bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*. Izlagali su je sami saborskioci, naši biskupi.

Sudjelovalo je oko 900 svećenika.

Radovi su objavljeni u zborniku: *Liturgijska obnova zajednice. Zbornik liturgijskog tečaja, III,* izd. DLO-Zagreb, Zagreb 1964.

V TECAJ

Održao se opet u Dječačkom sjemeništu u Zagrebu od 23. do 25. veljače 1965. Razrađivao je temu: *Odnos liturgije i kateheze.* Zadnji je dan bio posvećen pripremi svećenika za provedbu liturgijske obnove što je trebala započeti 7. III 1965.

Sudjelovalo je oko 900 svećenika.

Radovi s ovoga tečaja nisu objavljeni.

Ovo je bio prvi pokoncijski tečaj. Trebalo ga je postaviti na svestranoj osnovi. Daljnje pripreme na Rkt. bogoslovskom fakultetu, koji je ponovno preuzeo da ga organizira, trajale su usporedno s odvijanjem III i IV zasjedanja Sabora. Težilo se u prvom redu k njegovu studijskom produbljenju i tematskom proširenju. Tako je prevladalo i mišljenje o višetematskom tečaju i sekcijskom produbljivanju. U tom se širem okviru, dakako, trebalo sačuvati prostora i za liturgijsku problematiku i na generalnim predavanjima i u posebnoj sekciji. A rujan — koji je prvo bio predviđen za njegovo održavanje — pokazao se pun objektivnih poteškoća.

U vezi s organizacionim pitanjima Tečaja, Veliki je kancelar Rkt. bogoslovskog Fakulteta, Franjo kard. Šeper, dne 3. VI 1965. pisao Fakultetu slijedeće:

»1. sporazum sam s tim da se seminar redovito održava u mjesecu veljači, budući da postoje objektivne poteškoće za održavanje Seminara u rujnu, kako je bilo predviđeno;

2. glede predavanja Liturgijske sekcije treba se sporazumjeti s predsjednikom ILO-a;

3. u pogledu tema koje bi se obrađivale na Seminaru (zadržan je ipak naziv Tečaj — op. Uredništva), smatram da bi bilo zgodnije da bude više tema, tj. s područja različitih teoloških disciplina. Time bi se privukao veći broj učesnika. Osim toga bi se pastoralni kler u kraće vrijeme mogao upoznati s najnovijim dostignućima na različitim područjima teoloških znanosti. Ipak ne bih htio pridavati apsolutnu vrijednost ovoj direktivi, jer se tečajem vremena može ustanoviti da je potrebno na jednom ili drugom seminaru iscrpno i svestrano obraditi jednu centralnu temu.«

Rimokatolički je bogoslovski fakultet tijekom zimskog semestra školske godine 1965/66, odgovarajući misiji što mu je povjeravaju kanonske i saborske odredbe te Pravilnik Fakulteta (čl. 1c), izradio *Nacrt statuta Teološkog seminara* — koji nosi naziv *Teološki tečaj za svećenike* — i time ga pri Fakultetu

osnovao kao svoj trajni organ, ustanjujući tako i incijativu započetu godine 1960.

Statut je izrađen kao pravni instrumenat koji treba omogućiti daljnji razvoj tečajeva a nema namjere kodificirati jedno konkretno iskustvo i u pravne norme zatvoriti po svojoj naravi evolutivnu stvar.

Tečaj se održao pod pokroviteljstvom zagrebačkoga nadbiskupa i velikoga kancelara Rimokatoličkog bogolovskog fakulteta, Njegoš Uzoritosti *Franje kard. Šepera*, a u organizaciji i i pod vodstvom naveđenoga Fakulteta.

Pripremne je i organizacione poslove obavio posebni Organizacioni odbor pri Fakultetskom vijeću Rkt. bogoslovskog fakulteta u Zagrebu.

Vodstvo je Tečaja povjereni:

predsjednik: dr *Jordan Kuničić*, dekan Fakulteta
dr *Janko Oberški*, potpredsjednik:
prodekan Fakulteta
tajnik: dr *Josip Turčinović*

Za sekcijske su predstojnike izabrani i za organizaciju sekcija zaduzeni:

dr *Bonaventura Duda* — Biblijska sekcija
dr *Tomislav J. Šagi-Bunić* — Dogmatska sekcija
dr *Jordan Kuničić* — Moralna sekcija
dr *Ivan Skreblin* — Liturgijsko-katehetska sekcija
dr *Franjo Cvetan* — Pravna sekcija
dr *Vjekoslav Bajšić* — Filozofsko-znanstvena sekcija
dr *Antun Ivandić* — Sekcija za crkvenu povijest i umjetnost

Tečaj se održavao u Dječačkom sjemeništu u Zagrebu (Voćarska 106) i trajao je četiri dana, od 15. do 18. veljače 1966. — Smještaj i materijalno poslovanje vodila je Uprava Dječačkog sjemeništa.

Dnevni red:

9—12,30 sati: generalna predavanja u velikoj dvorani za predstave
15,30 sati: duhovni govor (mons. Franjo Kuharić, biskup)
16—18,30 sati: rad po sekcijama
19,30 sati: rekreativna večer

Generalna su predavanja, koja smo ovdje donijeli, održana ovim redom:

15. II: Uvodna riječ (dr. *J. Kuničić*, dekan); *Franjo kard. Šeper*; dr *Ivan Škreblin*
16. II: dr *Tomislav J. Šagi-Bunić*; dr *Franjo Cvjetan*; dr *Jure Radić*
17. II: dr *Jordan Kuničić*; dr *Vjekoslav Bajšić*
18. II: *Mijo Škvorc*; dr *Antun Ivanđija*

Raspored sekcijskoga rada može se razabrati iz njihovih uvodnika.

Tečaju je prisustvovalo preko 800 svećenika i — djelomično ili cijelom programu: Uzoriti kard. *Franjo Šeper*, beogradski nadbiskup dr *Gabrijel Bukatko*, preuzv. gg. biskupi: senjski dr *Viktor Burić*, splitski dr *Frano Franić*, dakovачki *Stjepan Bäuerlein*, banjalučki *Alfred Pichler*, pomoći zagrebački biskupi dr *Josip Lach* i *Franjo Kuhařić* i više redovničkih provincijala. Primljena je i poruka:

»Hvarski biskup mons. Miho Pušić zbog zdrastvenih razloga ne može prisustrovati ovom svećeničkom tečaju, ali sa živim zanimanjem i veseljem prati njegov rad. On toplo pozdravlja sakupljene svećenike. Tome se pridružuje i njegov pomoći biskup mons. Bezmalinović.«

Predsjedništvo je primilo i telegram:

»Pozdravljujući Tečaj svećenstva sviju dijeceza želim Vam od srca najljepše uspjehe

biskup Nežić.«

DUHOVNI GOVORI

Neprocjenjiva je vrijednost Tečaja i u tome što se na njemu spontano ostvaruje i duhovni susret braće, očituje se i oblikuje zajedništvo apostolskih radnika iz cijele zemlje. Tom oblikovanju su ove godine svjesno služili i duhovni govori preuzv. g. *Franje Kuhařića*, pomoćnoga biskupa zagrebačkoga. Govorio je o temi: *Apostoli postkoncilskog doba, po saborskem dekretu De presbyterorum ministerio et vita*. Govori su cijelovito objavljeni u: *Službeni vje-*

snik nadbiskupije zagrebačke, br. III, 1966, Prilog. Ovdje donosimo samo najkraći njihov sažetak.

15. II 1966.

Današnji je čovejk s jedne strane otvoren za sav svijet: La patrie c'est le monde — a s druge je strane, djelom masovne kulture, utopljen u mnoštvo. Mnoštvo nije zajednica, nije jedinstvo ljudi nastalo iz duhovnog služenja u odgovornoj i svjesnoj ljubavi. Danas treba spasiti mnoštvo podižući ga u Zajednicu; Otkupljenje mu treba saopćiti u Zajednici, Obitelji Božjega naroda, Crkvi. Svi koncilski dokumenti na neki način stalno naglašavaju tu činjenicu zajedništva Božjega naroda. Od svakoga se krštenika očekuje i traži da danas osjeća, misli i djeluje komunitarno. Koliko više tu dimenziju treba očekivati od onoga koji je — po svom sakramentalnom svećeništvu, po svom poslanju — jezgra, graditelj osnovnih jedinica velike obitelji sveukupnog Božjega naroda?

Metoda u gradnji zajednice, u spašavanju iz »mnoštva« ne može biti nego metoda Isusa Krista, apostola, evandeska: *sići i tražiti*. Bog je sišao, postao siromah; razgovara, živi i okuplja siromahe i grešne: »Sin Čovječji nije došao da pogubi duše, nego da ih spasi« (Lk 9,56). Nije čekao da mu dolaze: »... išao je u sela ili u gradove ili u zaselke... (Mk 6,56) ... da spasi što je izgubljeno« (Mt 18,11).

Tako su postupali i apostoli. Prvi pape žive na »periferiji«, u ulicama siromaha. Bilo je vrijeme kad su se crkveni ljudi, puni privilegija, stali uzdizati. Današnji crkveni poglavarji, i pape Ivan XXIII i Pavao VI, sileze; Koncil naglašuje Evanđelje: *sići i tražiti!*

Trebalo bi u tom pogledu provjeriti u sebi naslijeđeni mentalitet, osvijestiti u Kristovu otajstvu svoje poslanje! A Krist dode i do kraja se preda »da djecu Božju, koja su bila razasuta, sabere u jedno« (Iv 11,52).

16. II 1966.

Unutar obitelji Božjega naroda postoje i posebni odnosi: biskup — svećenici, svećenici međusobno, svećenici — vjernici.

Citirajući obilno saborski Dekret, A. pokazuje da i u Crkvi ima autoritet, ali je to *autoritet očinstva*, oslonjen na Božje očinstvo.

Za odnos biskup — svećenici navodi i razlaže: »Biskupi... radi Duha Svetoga, koji je svećenicima dan po svetom ređenju, imaju ih kao nužne pomoćnike i savjetnike u službi i zadaći učenja, posvećivanja i upravljanja Božjega naroda.

Radi te... zajednice u istom svećeništvu i ministeriju Biskupi neka smatraju svećenike svojom braćom i prijateljima...«

»Svećenici pak, imajući pred očima puninu sakramenta Reda, koji Biskupi posjeduju, neka u njima poštuju autoritet Isusa Krista, vrhovnog Pastira. Neka dakle svom Biskupu budu prvrženi iskrenom ljubavlju i poslušnošću...« (br. 7).

Potrebu i veličinu bratske povezanosti među svećenicima razvija pošavši od saborske nauke: »Svećenici, postavljeni ređenjem u Red svećeništa, svi su međusobno povezani *intimnim sakramentalnim bratstvom*... osobito u dijecezi... sačinjavaju jedno svećenstvo...« (br. 8)

S obzirom na odnos prema svemu Božjemu narodu, trebalo bi znati da su svećenici ne za sebe nego za narod; »... sa svima koji su u krsnom studencu preporođeni svećenici su braća među braćom... (i) tako moraju predstojati, da ne traže svoje nego što je Isusa Krista...« (br. 9).

17. II 1966.

U ovom je govoru, koji se jedva može sažeti, govorio o moralnom i duhovnom liku svećenika prema dekreту *De presbyterorum ministerio et vita*.

Prisutni su zadubljeno pratili ove govore i zaželjeli da ova tačka ostane na programu i kod slijedećih tečajeva.

Među svećenicima zagrebačke nadbiskupije preuzvišeni je Biskup proveo posebnu pastoralnu anketu.

IZLOŽBA CRKVENIH PRËDMETA

Ova se izložba priređuje već nekoliko godina u okviru Svećeničkog teološkog tečaja, tako da je ona postala u neku ruku nužnim sastavnim dijelom programa Tečaja, a bri-gu oko organizacije imao je dr A. Ivandija.

Izložba je uvijek imala dva glavna dijela: jedan informativno-poučni, a drugi praktički. U okviru prvega dijela bila je g. 1963. priređena retrospektivna izložba radova akad. kiparice Mile Vood; g. 1964. organizirana je izložba relikvija, dokumentata i umjetnina u vezi s bl. Augustinom Kažotićem, jer smo tada slavili 660-godišnjicu, kako je bl. Augustin Kažotić postao zagrebačkim biskupom. G. 1965. dana je revija sv. sličica, da se vidi bogatstvo motiva, umjetnički ukus i shvaćanje pojedinih vremena i krajeva u toj vrsti devocijonalija. A ove je godine kustos zagrebačkog dijecezanskog muzeja preč. g. Milutin Juranić postavio izložbu suvremenog domaćeg crkvenog plakata.

Praktički dio izložbe obuhvaća crkveno rublje i ruho, crkvene predmete od metala i vjerouačna dijakička pomagala. Poslije rata osjećala se naime potreba za popravkom starih i nabavom novih crkvenih predmeta, pa je toj potrebi trebalo zadovoljiti u granicama naših mogućnosti. Osim toga željeli smo iskoristiti naše domaće sposobnosti i talente, koji se kriju u tišini naših samostana, pa ih uposlititi na uređenju Božje kuće i uveličanju bogoslužja. A jedan — ne i posljednji cilj bio je: oslobođiti se ovisnosti od strane robe te vrste, koja je često izradavana po principima komercijalizma, a ne ukusa, i osamostaliti se u ukusu i proizvodnji, izrađujući za naše crkve ono, što je nama lijepo. Nadu u uspjeh ulijevala je spoznaja, da imamo sposobnih sila za to i da su i prije bile na glasu naše radionice crkvenog ruha, napose vezelička škola i radionica zagrebačkog biskupa Petra Petretića, koja je zagrebačkoj katedrali dala najskupocjenije paramente. Izložba je imala svećenicima omogućiti kontakt sa izvoditeljima, pokazati nove tendencije u crkvenoj paramentici i ostalim potrepštinaima, te ujedno pružiti priliku svećenicima

za sugestije i iznošenje vlastitih potreba.

Da je ovakva prilika bila upravo potrebna, dokazuje okolnost, da su svećenici mogli dati popraviti mnoštvo starijih crkvenih predmeta i pribaviti novih, — i to tek uz režiske troškove. Može se konstatirati, da se assortiman artikala svake godine povećavao, jer su svećenici iznosili svoje potrebe. Zanimljiva je činjenica npr., da je prve godine bilo izloženo samo nekoliko misnica »boromejski«, a ove godine više nije bilo nijedne novoizrađene tradicionalne »barokne« misnice. Također je uočeno, da najkvalitetnije stvari uzimaju braća svećenici iz Slovenije, što im služi na čast.

U ovih par godina priređivanja izložbe došlo je do iskustva, da bi i formalno trebalo kod Nadb. duhovnog stola osnovati jedan odbor ili odsjek, koji bi u upravnom smislu bio centar svega rada te bi podijelio posao prema strukama i specijalizaciji pojedinih samostana, pa bi svaki samostan izrađivao ono, u čemu se specijalizirao. Time bismo dobili još kvalitetnije stvari, a izbjegla bi se pojava, da se neke vrste predmeta izrađuju na više mjesta pa ih bude i previše, a u nekim predmetima osjeća se oskudica.

Za vrijeme Teološkog tečaja svake godine se također održalo savjetovanje delegata za crkvenu umjetnost iz pojedinih biskupija. Ovo savjetovanje do sada je čisto privatnog karaktera, no osjeća se potreba, da se u svakoj biskupiji osnuje odbor za crkvenu umjetnost dotične biskupije, kao i da se pri Tajništvu Biskupskih konferencija ustanovi jedan centralni odbor za crkvenu umjetnost, koji bi bio direktivni organ, te bi mogao pozitivno djelovati na razvoj crkvene umjetnosti i čuvanje crkvi i crkvenih umjetnina kod nas. To je posve u duhu II. vatkanskog sabora.

Dr Antun Ivandija

REKREATIVNE VEĆERI

Održavale su se svakog dana od 14. do 18. veljače poslije radnog dijela i večere. Izveden je ovaj program:

14. II: FILM »ZAMKA ZA RODITELJE«
THE PARENT TRAP

Proizvodnja: Walt Disney, SAD

Režiser: David Swift

Gl. uloga: Heyde Mills

Tehnika: Technicolor, vistavision

15. II: FILM »BECKET«

Proizvodnja: Hal Wallis, Paramount 1964, Vel. Britanija

Režiser: Peter Glenville

Gl. uloge: Richard Burton, Peter O'Tolle

Tehnika: Technicolor, cinemascop

16. II: »DOĐI I SLIJEDI ME«

Dokumentarni film o Dječačkom sjemeništu i formiranju svećeničkih pripravnika. Snimljen na 16 mm filmskoj traci u bojama. Režiser i snimatelj Stanko Haramija D. I.

17. II: KONCERT ZBORA ZUPE SV.
OBITELJI — ZAGREB

pod ravnateljem župnika preč. g. M. Mihelčića

J. Petraloysius Praenestinus de Palestrina: Exultate Deo — 5 gl. mješoviti zbor

Thomas Ludovicus de Victoria:

1. Caligaverunt — 4gl. mj. zb.; 2. Aestimatus sum — 3 ž. gl. i 1 m.; 3. Domine non sum dignus — 3 ž. gl. i 1 m.

Thomas Lud. Grossi a Viadana:

Exultate iusti — 4gl. mj. zb.

M. Antonius Ingignerius:

Vinea mea — 4gl. mj. zb.

J. Handl Gallus:

Pueri concinite — 3 ž. gl. i 1 m.

Lucas Marentius:

Estote fortes — 4gl. mj. zb.

Luigi Botazzo:

Repleatur os meum — 2 ž. gl. i 1 m.

Albe Vidaković:

1. Zdravo o moj anđele — 3 ž. gl. i 1 m.; 2. Zaščiti Gospodi — 4gl. mj. zb.; 3. Descendit Iesus — 3. ž. gl. i 1 m.

Miroslav Magdalenić: Razlita je milost — 4gl. mj. zb.; O čovječanska hrano — 4gl. mj. zb.

C. Carturan:

Terra tremuit — 2 ž. gl. i 1 m.

18. II: FILM »PRIČA O OPATICI«
THE NUN'S STORY

Proizvodnja: SAD

Režiser: Fred Zinnemann

Gl. uloga: Audrey Hepburn

Tehnika: Technicolor, standard

Budući da se potkraj održavanja Tečaja desila teška željeznička nesreća nad Kaštelima kod Splita, spontano je predloženo da se među prisutnima organizira skupljanje za obitelji nastradalih. Iako su mnogi svećenici već bili otišli iz Zagreba, prisutni su se pokazali puni razumijevanja i vrlo nesebični. Sku-

pljena je svota uručena splitskomu biskupu, mons. dru Frani Franiću.

Svećenici su dali dobrovoljne priloge i za Pjevački zbor župe Sv. Obitelji u Zagrebu, koji je na Tečaju nastupio s biranim programom osobito iz polifone crkvene glazbe.

Dobrovoljni su prilozi dani i za troškove snimanja dokumentarnog filma »Dođi i slijedi me«.

Mnogi su sudionici na Tečaju predali Predsjedništvu pismeno svoje primjedbe, želje i sugestije na adrese:

1. Biskupskim konferencijama, posebno što se tiče općih otvorenih pastoralnih i liturgijskih problema
2. Rimokatoličkom bogoslovskom fakultetu u vezi s dalnjim održavanjem tečajeva
3. Uredništvu »Glasa Koncila«.

Materijali su uručeni navedenim naslovima.